

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100; доцент кафедри мобілізаційної, організаційно-штатної та кадрової роботи Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів, Україна, індекс 79026 (vilnickiy@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4969-052X>

ResearcherID: hH-4431-2017

Scopus ID: 57203399830

Віталій ТЕЛЬВАК

доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (telvak1@yahoo.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2445-968X>

Researcher ID: X-5320-2018

Юлія ТАЛАЛАЙ

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови та перекладу, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (julietalalay@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3134-2030>

Бібліографічний опис статті: Ільницький, В., Тельвак, В., & Талалай, Ю. (2024). Сучасна російсько-українська війна на шпальтах «The British Army Review» (2022–2024). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, Спецвипуск*, 130–146. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.12>

СУЧАСНА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА НА ШПАЛЬТАХ «THE BRITISH ARMY REVIEW» (2022–2024)

Анотація. Мета дослідження – розглянути особливості висвітлення проблематики сучасної російсько-української війни на шпальтах «The British Army Review» (2022–2024 рр.). **Методологія дослідження** ґрунтується на принципах об'єктивності, науковості, системності та історизму, а також застосуванні міждисциплінарного підходу. Використано структурно-функціональний та порівняльно-історичний методи. Наукова новизна статті полягає у розкритті особливостей висвітлення повномасштабного етапу російсько-української війни (2022–2024 рр.) на сторінках «The British Army Review». **Висновки.** Отже, здійснений аналіз показує, що у британському журналі «The British Army Review» із 2023 р. чимало уваги приділяється питанням російсько-української війни. У порівнянні із попередніми роками (2014–2021 рр.) кількість згадок про Україну та агресію Росії зростає у рази. Навіть більше перший (весняний) номер 2024 р. був присвячений відбиттю наступу на Київ у лютому-березні 2022 р. Автори журналу актуалізують необхідність вдосконалення власних збройних сил саме війною в Україні. Зокрема йдеться про модернізацію (управлінську, технічну), мобілізацію (вдосконалення самого процесу з врахуванням українського досвіду), вдосконалення зв'язку, необхідність прискорення закупівлі засобів протиповітряної оборони, засобів для стрільби дальньої дії, засобів радіоелектронної боротьби, безпілотних літальних апаратів, необхідність поповнення стратегічних запасів та загалом поліпшення матеріально-технічної бази, тощо. Водночас вони доволі об'єктивно оцінюють хід, наслідки бойових і політичних дій та подальші наміри. Автори дуже чітко визначають Росію основною загрозою миру та безпеці в Європі, а відповідно визнають необхідність підготовки до ймовірного протистояння з нею. Підкреслюючи, що стримування можливе не тільки ядерне, але й за допомогою потужної армії.

Ключові слова: російсько-українська війна, «The British Army Review», рецензія.

Vasyl ILNYTSKYI

PhD hab. (History), Full Professor, Head of the Department of History of Ukraine and Law, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Street, Drohobych, Ukraine, postal code 82100; Associate Professor, Department of Mobilization, Personnel and Human Resources Management, Hetman Petro Sahaidachnyi National Ground Forces Academy, 32 Heroyiv Maidana Street, Lviv, Ukraine, postal code 79026 (vilnickiy@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4969-052X>

ResearcherID: H-4431-2017

Scopus ID: 57203399830

Vitalii TELVAK

PhD hab. (History), Full Professor, Department of World History and Special Historical Disciplines, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (telvak1@yahoo.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2445-968X>

Researcher ID: X-5320-2018

Yuliya TALALAY

Ph.D (Pedagogy), Associate Professor, Head of the Department of the English Language and Translation, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (julietalalay@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3134-2030>

To cite this article: Ilnytskyi, V., Telvak, V., & Talalay, Yu. (2024). Suchasna rosiisko-ukrainska viina na shpaltakh «The British Army Review» (2022–2024) [The Modern Russo-Ukrainian War in the Columns of «The British Review» (2022–2024)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Special issue*, 130–146. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.12> [in Ukraine].

THE MODERN RUSSO-UKRAINIAN WAR IN THE COLUMNS OF «THE BRITISH ARMY REVIEW» (2022–2024)

Abstract. *The purpose of the research* is to study the peculiarities of coverage on the issues of the modern Russo-Ukrainian War in the columns of «The British Army Review» (2022–2024). **The methodology of the research** is based on the principles of objectivity, scientificity, systematicity and historicism, as well as the application of an interdisciplinary approach. There have been used structural functional and comparative historical methods. **The scientific novelty** of the research consists in elucidating of the features coverage of the full-scale stage of the Russo-Ukrainian War (2022–2024) on the pages of «The British Army Review». **Conclusions.** Hence, according to the analysis, which was carried out, it became clear that a chief focus was on to the issues concerning the Russo-Ukrainian War in the British magazine «The British Army Review» of 2023. There are numerous references to Ukraine and Russia's aggression, which extremely increased in contrast to previous years (2014–2021). Even more so, the first (spring) issue of 2024 was devoted to the repulse of the offensive on Kyiv in February–March of 2022. Due to the war in Ukraine, the magazine's authors brought to light the necessity of strengthening their own armed forces. In particular, the following aspects were emphasized: modernization (management, technical), mobilization (improvement of the process itself taking into account the Ukrainian experience), improvement of communications, the need to accelerate the procurement of air defense equipment, long-range fire equipment, electronic warfare equipment, unmanned aerial vehicles, the need to replenish strategic stocks and generally improving the material and technical base, etc. At the same time, the authors assessed the progress, consequences of military and political actions and further intentions quite objectively. The authors identify Russia as the paramount threat to peace and security in Europe, and accordingly recognize the drastic need to prepare for a possible confrontation with it. It was stressed out that deterrence is possible not only the nuclear one, but also with the help of a powerful army.

Key words: Russo-Ukrainian war; «The British Army Review», reception.

Постановка проблеми. Проблематика сучасної російсько-української війни (2014–2024 рр.) знайшла своє відображення на шпальтах усіх провідних світових ЗМІ (друкованих і електронних), їй присвячені наукові, науково-популярні та популярні огляди (підготовлені журналістами, науковцями, військовими тощо). Звісно рівень публікованих матеріалів різноманітний як за широтою проблем, які розкриваються, так і ступенем аналітичності. Повномасштабний етап війни ще більше активізував зацікавлення різноманітними її аспектами. З-поміж серйозних і авторитетних періодичних видань, на шпальтах якого детально розглядалася проблематика війни є британський журнал «The British Army Review».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання російсько-української війни (2014–2024 рр.) загалом та її повномасштабного етапу, зокрема, вже розглядалися у наукових та науково-популярних дослідженнях. Василь Ільницький, Володимир Старка та Микола Галів дослідили використання основних пропагандистських заходів, які здійснювала Росія під час підготовки до збройної агресії проти України (Іlnytskyi, Starka & Haliv, 2022). Питання інформаційної війни як одного з аспектів гібридної війни в Україні висвітлювали Іванна Чобіт та Вікторія Бойченко (Чобіт, Бойченко, 2022). У контексті інформаційної війни своє дослідження підготували Василь Ільницький, Микола Глібіщук, Володимир Старка та Микола Галів (Ільницький, Глібіщук, Старка, 2022; Ільницький, Старка, Галів, 2022). Борис Дрогомирецький зробив спробу комплексно проаналізувати історіографічні дослідження сучасної російсько-української війни (Дрогомирецький, 2022). Спроби періодизації російсько-української війни (2014–2022) у сучасних наукових публікаціях вивчили Василь Ільницький та Олеся Куцька (Ільницький, Куцька, 2023). Вітчизняний історіографічний дискурс щодо характеру сучасної російсько-української війни (2014–2023) проаналізували Микола Галів та Василь Ільницький (Галів, Ільницький, 2023). Різноманітні аспекти російсько-української війни ґрунтовно розглядають Лариса Якубова (Якубова, 2023) та Сергій Плохій (Плохій, 2023).

Аналіз відображення повномасштабного етапу російсько-українського воєнного конфлікту польськими журналістами розглядала Оксана Медвідь (Медвідь, 2022). Польська рецепція російсько-української війни неодноразово ставала об'єктом історіографічного вивчення (Masnenko, Telvak, Yanyshyn, & Telvak, 2021). Віталій Тельвак та Василь Ільницький з'ясували особливості осмислення повномасштабного етапу путінської агресії співробітниками однієї з найбільш авторитетних європейських аналітичних інституцій – варшавського Центру східних студій імені Марека Карпа (Telvak & Іlnytskyi, 2023). Питання російсько-української війни на сторінках наукових видань «Східноєвропейський історичний вісник» та «Військово-науковий вісник» вивчали Антоніна Бойчук, Наталія Ільницька та Назарій Задорожний (Бойчук, & Ільницька, 2023; Задорожний, & Бойчук, 2023). Питання російсько-української війни широко висвітлювалося на шпальтах газети «The New York Times». Саме Юрій Офіцинський провів аналіз видання та виокремив основні тематичні напрямки (Офіцинський, 2018). Аналіз проблематики російсько-української війни у сучасних дисертаційних напрацюваннях розглядали Юрій Офіцинський та Лілія Гриник (Офіцинський, Гриник, 2023). Натомість аналізу матеріалів такого важливого видання «The British Army Review» на сьогодні нема. Цим і зумовлена актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – розглянути особливості висвітлення проблематики сучасної російсько-українська війна на шпальтах «The British Army Review» (2022–2024).

Виклад основного матеріалу. Періодичне видання «The British Army Review» видається Центром історичного аналізу та дослідження конфліктів (Centre for Historical Analysis and Conflict Research). Редактор журналу Ендрю Сіммс (Andrew Simms) впродовж 12 років працював у Міністерстві оборони та підготував значну кількість репортажів із Афганістану, Іраку, Косово. Цей часопис є своєрідним майданчиком для професійного обговорення важливих військових питань, які мають безпосередній інтерес як для рядового солдата, так і офіцера вищого рангу. Водночас журнал є складовою підготовки військовослужбовця Великобританії, готуючи його до протидії майбутнім загрозам. Автура досить широко представлена фаховими військовими (усіх рангів), експертами та й авторами, які цікавляться військовою справою. Зви-

чайно, що публікований матеріал (невеликі за обсягом публікації – до 3000 слів) не містить конфіденційної інформації, лише аналітичні думки (добре проілюстровані) авторів про військовий досвід, тактичні та стратегічні завдання, які спрямовані на майбутнє вдосконалення військових сил.

Наголосимо, що питання сучасної російсько-української війни знаходили висвітлення (більшою чи меншою мірою) у випусках ще із 2014 р. Однак повномасштабний етап російсько-української війни в разі збільшив у текстах питання про Україну та підготовку власних збройних сил до нових викликів. Саме про уроки та висновки із бойових дій в основному пишуть більшість авторів. Від лютого 2022 р. світ побачило шість випусків (182, 183, 184, 185, 186, 187). Упродовж 2023–2024 рр. у них було опубліковано 58 текстів і 6 вступних статей, рецензії та огляди. У першому (порядковий номер 182) випуску (весняному) 2023 р. йдеться про серйозні мобілізаційні заходи. У вступній статті генерал Патрік Сандерс (Patrick Sanders) наголошує на особливій важливості підвищення готовності до нових загроз у зв'язку із російською агресією. Задля цього рекомендує розвивати стійкість, конкурентоспроможність армії та прискорювати заплановану модернізацію, щоб попередити війну у Європі. При цьому наголошує, що важливо говорити не тільки про мобілізацію задля протистояння безпосередній загрозі, але й про модернізацію, щоб мати змогу долати виклики майбутнього. Із війни в Україні генерал робить висновок про необхідність прискорення закупівлі засобів протиповітряної оборони, для стрільби дальньої дії, радіоелектронної боротьби, безпілотних літальних апаратів, а також поповнення стратегічних запасів та загалом поліпшення матеріально-технічної бази, тощо (Sanders, 2023, р. 4). Загалом майже цілий випуск присвячено питанням мобілізації та розбудови британської армії у контексті загроз, які виникли із російською агресією щодо України. Авторами текстів у ньому стали начальник Генерального штабу (Chief of the General Staff) генерал Патрік Сандерс (Patrick Sanders), помічник начальника Генерального штабу (Assistant Chief of the General Staff) генерал-майор Чарльз Коллінз (Charles Collins), професор Маттіас Штрон (Matthias Strohn), доктор наук Ендрю Монаган (Andrew Monaghan), бригадний генерал (у відставці) Йен Гаррісон (Iain Harrison), професор Пітер Вілсон (Peter Wilson), генерал-майор (у відставці) доктор наук Ендрю Шарп (Andrew Sharpe), капітан Джеймі Робсон (Jamie Robson), директор з питань політики та досліджень в Федерації військових сімей (Army Families Federation) Мішель Алстон (Michelle Alston), магістрант Королівського коледжу Лондона (спеціальність: військові дослідження) (King's College London) Чарлі МакКаллум (Charlie MacCallum), майор, магістр міжнародних відносин Вільям Джордж (Регулярна Армія) (William George) і капітан, запрошений співробітник Генерального штабу дослідницької групи військових наук в Об'єднаному Королівському Інституті з Дослідження Проблем Оборони та Безпеки, магістр міжнародних відносин у Стаффордширському університеті, магістр ділового адміністрування Університету Уоріка Патрік Хінтон (Patrick Hinton), майор (Гренадерська гвардія) (GREN GDS) Джеймс Тейлор (James Taylor), економічний історик Кріс Міллер (Chris Miller). Практично в усіх текстах автори актуальність своїх текстів пояснюють російською агресією щодо України. Так, генерал-майор Чарльз Коллінз визначає пріоритетні проблеми та завдання британської армії у контексті війни в Україні – тривала концентрація на боротьбі із тероризмом змістили акценти у підготовці військовослужбовців (насамперед відійшла на задній план підготовка до боротьби в умовах масштабних збройних конфліктів). Основними першочерговими напрямками вдосконалення, на його думку, є повітряна оборона, засоби дальньої дії, безпілотні літальні апарати, електронна боротьба, формування відповідних військових запасів (Collins, 2023, р. 6). Йдеться і про десятилітній проект «Майбутній солдат» (як частини програми з безпеки, оборони, розвитку та зовнішньої безпеки, яка діє з 2020 р.). Автор наголошує на помилковому твердженні, що Росія зазнає в Україні такої поразки, після якої не зможе відновитися впродовж десятиліть. У підтвердження своїх слів наводить історичний досвід ХХ ст. і необхідність врахування, що Росія – держава із імперськими амбіціями окупувати сусідні народи, яка здатна швидко відновлювати боєздатність (сухопутних військ), незважаючи на колосальні втрати. Натомість усім, хто сумнівається в агресивних намірах Росії генерал-майор Чарльз

Коллінз рекомендує звернутися до фінів, балтів та інших народів. Також він підкреслює, що досвід України доводить необхідність у добре навченій та екіпірованій армії. Відтак першочергова потреба запобігти поширенню війни у Європі ґрунтується на стримуванні (не тільки ядерною зброєю), у якому важливою складовою є сухопутні сили (Collins, 2023, р. 7).

Попри наявність лише 73 тис. армії у Великій Британії генерал пише про її смертоносність, маневреність, мобільність, але й визнає необхідним її розширення, поліпшення забезпечення (оскільки війна в Україні викристалізувала основні технічні та військові засоби, «4+1» (вогонь, БПЛА, засоби електронної боротьби, протиповітряна оборона, створення запасів боеприпасів)), проведення одночасної мобілізації та модернізації), необхідні для ведення війни у XXI ст. Узагальнюючи свою публікацію, визнає, що важливим є перегляд забезпечення, розбудова військово-промислового комплексу, співпраця із союзниками, швидка модернізація військового обладнання, еволюційна зміна («збереження того, що було ефективним з промислової ери та використання найкращого з новітніх технологій»), удосконалення технологій обробки даних та зв'язку тощо (Collins, 2023, р. 8).

У цьому ж випуску професор Маттіас Штрон підготував розлогу публікацію у якій із історичної ретроспективи проаналізував приклади мобілізаційних кампаній, зокрема Німеччини у 1930 – 1940-х рр. та їхній досвід (Strohn, 2023, р. 10–13).

Доктор наук Ендрю Монаган розглядає причини та наслідки мобілізації (21 вересня – 28 жовтня 2022 р.) у РФ (Monaghan, 2023, р. 14–15). Відтак роблячи висновки, що вона засвідчила не тільки про спроби розв'язати низку глибоких проблем, з якими стикнулася російська армія на полі бою, але про серйозне збільшення завдань для досягнення усіх цілей, викриває усі складнощі цього процесу (неузгодженість військового та політичного керівництва, проблеми у командуванні та логістиці, відсутність технічних засобів, відсутність або низькоякісне забезпечення призовників, помилки у включенні осіб (літніх, хворих, із наявними звільненнями тощо), вплив мобілізації на економіку країни тощо) (Monaghan, 2023, р. 16–19).

Інший автор наголошує на необхідності та терміновості вдосконалення військових потужностей західних союзників з огляду на реформування Росією збройних сил та їх підготовки до майбутніх збройних конфліктів (Harrison, 2023, р. 20). При цьому робить значний акцент на вдосконалення оборонно-промислового комплексу. Відтак узагальнює, що досвід бойових дій в Україні ставить конкретні завдання модернізації можливостей ведення війни, стійкості на полі бою (Harrison, 2023, р. 24).

Магістрант Королівського коледжу Лондона Чарлі МакКаллум пише про використання Росією міграції як зброї проти Заходу. Зокрема чітко стверджує, що намагання знищити енергетичну інфраструктуру України спрямоване на деморалізацію населення, провокування нових хвиль міграції українців до ЄС, створення величезних безлюдних площ, непридатних для проживання впродовж зимових місяців. Із потоком еміграції в країнах ЄС виникне суттєва напруга із житлом, медициною, освітою тощо (MacCallum, 2023, р. 43). Окрім міграційної кризи автор пише і про проблему із продовольчим експортом, блокування якого РФ спрямоване на створення тиску на Європу та Україну, сподівання, що загроза голоду (у найбільш вразливих країнах) змусить зняти санкції чи навіть припинення військової підтримки Європою України (MacCallum, 2023, р. 44). Автор вбачає ще одну проблему – міграційна криза може мати дуже серйозну ескалацію – прямий конфлікт польських та російських військових, а також створити перепони при русі сил НАТО через Сувальський коридор (з'єднує Польщу та країни Балтії) на підтримку Литви, Латвії, Естонії у разі російської агресії щодо них (MacCallum, 2023, р. 45).

Майор, магістр міжнародних відносин Вільям Джордж і капітан, запрошений співробітник Генерального штабу дослідницької групи військових наук в Об'єднаному Королівському Інституті з Дослідження Проблем Оборони та Безпеки, магістр міжнародних відносин у Стаффордширському університеті, магістр ділового адміністрування Університету Уорік Патрік Хінтон розглядають війну Росії проти України як досвід захисту власної землі від агресора. Відзначають не тільки потужність ЗСУ, але й якість зброї, наданої країнами Заходу та НАТО, ще із 2014 р. (George, Hinton, 2023, р. 47). Окрім того, пишуть про суттєву підтримку

Великої Британії Міністерства оборони України та інших урядових структур при реформуванні у частині закупівель, вразливих до корупції. Зачіпається і питання чисто логістичні (при доставці озброєння та іншого забезпечення), які вдалося найбільш оптимально відлагодити Великій Британії разом з іншими європейськими партнерами (George, Hinton, 2023, p. 48). Піднімається питання можливостей стримувати Росію (оскільки не стримали економічні санкції, дипломатичний тиск, натомість присутність військ НАТО, на думку автора, навпаки допомогла б підтвердити наратив про боротьбу Росії із Заходом як для внутрішнього, так і для зовнішнього споживача) саме через здатність протистояти, завдавати шкоди та забезпечувати оборону. Описуються позитивні результати по програмі «Інтерфлекс», автори згадують конкретних українських військовослужбовців та їхні дії на фронті. Водночас згадують про інші програми підготовки і співпраці, які дали значний результат (як підтвердження результативності наводить приклад подій 2014 р, коли значно менші за кількістю російські військові підрозділи безперешкодно захоплювали території) (George, Hinton, 2023, p. 49, 50–51).

Наступний випуск 183 (літо 2023 р.) присвячений підготовці до майбутніх загроз, які потенційно можуть виникнути у найближчій перспективі. Тут йдеться про вдосконалення управління – зменшення чисельності штабів, особливо на передній лінії, забезпечення тактичної та оперативної свободи, маневреності, збереження життя військовослужбовців, координації операцій із союзниками, врахування недоліків і слабкостей тощо. У випуску автори наголошують на реформуванні усіх структурних ланок збройних сил (зокрема систем керування та контролю) з урахуванням досвіду війни Росії проти України. Матеріали доповнюються також фотоілюстраціями з України. Практично усі автори актуальність пропонованих змін мотивують російсько-українською війною. До нього подали свої тексти командувач польової армії, генерал-лейтенант Ральф Вуддісс (Ralph Wooddisse), генерал-майор, начальник штабу польової армії (Chief of Staff of the Field Army) Колін Вейр (Colin Weir), директор Центру сухопутних військових дій (Director Land Warfare), генерал-майор Кріс Баррі (Chris Barry) і начальник штабу Центру сухопутних військових дій (Chief of Staff of the Land Warfare Centre), полковник Метт Льюїс (Matt Lewis), полковник, командувач групи експериментів і випробувань Тобі Тілл (Toby Till), командир 1-ї штурмової бригади військової розвідки, бригадний генерал (Commander 1st Deep Recce Strike Brigade Combat Team) Ніл Бадд (Neil Budd), підполковник Королівського Логістичного Корпусу Джек Паттінсон (Jez Pattinson), полковник, командир контррозвідки польової армії (Commander Field Army Understand Group) Нат Хейден (Nat Haden), Джеймс Сладден (James Sladden), підполковник Джеймс Чендлер (James Chandler), майор Марк Девіс (Mark Davies), майор Софі Лонгстон (Sophie Longstone) (Корпус Королівських Інженерів), майор, командир ескадрильї Джайлз Мун (Giles Moon) (кавалерійський полк Британської армії Королівські Її Величності улани). Зокрема, генерал-лейтенант Ральф Вуддісс пише про триваючу війну в Україні, а відтак необхідність термінової підготовки до війни («уже ввечері») (Wooddisse, 2023, p. 4).

Окремо наголосимо на вміщеному інтерв'ю (саме його власне дослідження мало бути опубліковане окремо, в іншому випуску) асоційованого члена Центру історичного аналізу та дослідження конфліктів Джеймса Сладдена (James Sladden) «Як Україна готувалася до війни у 2022 р.». Сам Д. Сладден колишній морський піхотинець, магістр Університету Ексетер. Задля детального вивчення особливостей російсько-української війни він неодноразово перебував в Україні на передовій, збирав польові матеріали, на місці вивчав практику військового бою. В інтерв'ю він відзначає надзвичайну стійкість українських військових, які неодноразово розвіювали прогнози експертів, щодо перемоги Кремля. Особливо його вразила ініціатива звичайних українців 24 лютого 2022 р. у захисті власної держави (Sladden, 2023, p. 34). Відзначає і факти, що добровольцям вручали автомати та по два магазини, коротко тренували, а відтак виводили на позиції та віддавали наказ їх утримувати. При цьому зауважує, що фактичну відсутність постійної комунікації (від рівня роти та нижче), засобів зв'язку (використовували мобільні телефони чи навіть ручні рації придбані у магазинах іграшок), які компенсовувалися винахідливістю та вмінням використовувати навички із цивільного життя. Основне, що

забезпечило успіх – усвідомлення необхідності утримувати росіян північніше річки Ірпінь. Суттєвою була допомога цивільного населення, яке у найрізноманітніший спосіб (від інформації до організації диверсій) долучалося до боротьби. Наголошує на необхідності враховувати та перейняти такий досвід. Розлоге дослідження Д. Сладдена та його двох співавторів поміщене в окремому випуску (Sladden, 2023, р. 35). Відзначає, що артилерія зробила значний внесок в утримування позицій, зупиняючи росіян, знищуючи понтонні мости, вражаючи колони ворога тощо. Цікавим є його думки про те, що ще під час навчання він скептично сприймав лекції про артилерію, танки, окопи, вважаючи застарілими ці засоби ведення війни (натомість концентрувався на саморобних вибухових пристроях, стрілецькій зброї, психологічним впливам тощо). Однак досвід отриманий в Україні його переконання та показав важливість цих засобів (Sladden, 2023, р. 36). Важливим є й висновок Джеймса Сладдена, що із 2014 р. увага британських збройних сил була спрямована не на Україну, а реальний досвід не отримував експертної оцінки та використання. Зокрема, теза про те, що у війні необхідно мати можливості витримувати удари та водночас зберігати боєздатність і технічне забезпечення (після відвідин місць боїв він був вражений чисельністю знищеної техніки та людей) (Sladden, 2023, р. 37).

Інший автор – майор Марк Девіс проаналізувавши досвід України пише, що збройні сили Великої Британії поки мають значно менше навичок та можливостей контрмобільності, а також наголошує на неоднозначності при ствердженні про наявність «бойової відповідності» для стримування чи діяльності в умовах високоінтенсивного конфлікту. Він ретельно нагадує цілу низку бойових операцій у російсько-українській війні та виокремлює особливості тактики (Davies, 2023, р. 46–47). У своєму тексті майор Софі Лонгстон також відзначає низку негативних факторів, які свідчать про розпад світового порядку (російська агресія щодо України, біженці, які тонуть у Ла-Манші, зростаючий рівень бездомності, бідності, зміни клімату та погодні катаклізми, відродження етнонаціоналізму тощо) (Longstone, 2023, р. 50).

Наступний, невеликий за обсягом спеціальний випуск 184, підготував генерал-майор (у відставці) (Директор Центру історичного аналізу та дослідження конфліктів, 34 роки військової служби та дев'ять років оперативних завдань) доктор наук Ендрю Шарп (Andrew Sharpe). Виходячи із історичного досвіду, він пише про війну в Україні, наголошує, що якщо жодна із сторін не може перехопити, утримувати чи використовувати ініціативу, настає «глухий кут». Тобто оперативну ситуацію, яка виникла у військових діях в Україні станом на літо 2023 р., він вважає саме «глухим кутом», а Росію називати «витраченою силою» («spent force») зарано. Адже вона утримує 20 % території України (багатої на природні ресурси) та її буде дуже важко витіснити із територій Криму, Донбасу, захоплені ще у 2014 р. Відтак наголошує на помилковості тверджень окремих авторів, що вона уже втратила свій потенціал (все ж має достатньо артилерії, боєприпасів до неї та значний людський потенціал), і без кардинальних дій не відмовиться від захоплених територій. Навіть більше – після оголошення та припинення бойових дій, домовленостями між сторонами цей «глухий кут» не буде розв'язано – Путін залишиться підозрюваним у військових злочинах, російські військові цілі не будуть досягнуті, Україна вважатиме окупованою свою територію тощо. При цьому пише, що заморожені конфлікти є звичайними глухими кутами, які стають тривалими та й менш вирішеними. Для того, щоб це змінити (переломити) необхідно розглядати не лише тактичні та операційні механізми, але й широкий регіональний та глобальний контексти (Sharpe, 2023, р. 4). Багаторічна військова історія ж показує, що війна і військові дії у той чи той спосіб містять періоди безвиходу. Наводячи приклади вирішення / невирішення сучасних військових «глухих кутів», вважає, що розв'язання проблеми (зокрема, у Боснії та Кіпрі) стало просто замороженням стратегічного «глухого кута». Натомість сам конфлікт залишається не вирішеним і очікує на новий вибух (Sharpe, 2023, р. 6).

Ендрю Шарп відзначає, що Росія має дуже давню традицію боротьби з використанням «активних заходів» (кібератаки, напади на критичну інфраструктуру, вбивства та спроби вбивств, втручання у демократичні процеси, дезінформацію, пропаганду, проксі сили, громадянські заворушення тощо). При цьому Росія не розділяє «надпорогові» та «підпорогові»

операції. Саме тому у протистоянні з Росією сторона, яка утримується (з моральних чи стратегічних поглядів) від використання аналогічних заходів, залишається у дуже не вигідному становищі (Sharpe, 2023, p. 14). Доволі багато він надає рекомендацій та відзначає фактори, які допоможуть вплинути на вихід із «глухого кута»: уникати «замороження» (що може припинити тимчасово кровопролиття, але не розв'язати основні проблеми), розширення підтримки друзів та союзників, при відсутності можливостей для тактичної перемоги і подальших оперативних здобутків, краще не переходити у наступ, натомість розширити власні можливості, використувати будь-яку нагоду для нанесення збитків супротивнику, гнучкість у керівництві стратегічними цілями (при успішності оперативних), посилення економічних санкцій, підозра Путіну у військових злочинах тощо. Автор порівнює російський естемблшмент із Троєю, оточеною шарами «стін», проникнути за які можна при допомозі «троянських коней»: найпотужніших союзників Росії, Китаю, Індії, сусідніх країн (Білорусія, Молдова, Казахстан, Киргизстан, Туркменістан, Таджикистан, Узбекистан, Вірменія, Грузія), вразливого Калініграда, несвропейського населення Росії, яке виявляє невдоволення через надмірні втрати на фронті, наявність у самому Кремлі дуже крихкого союзу та напруги із групою Вагнера тощо (Sharpe, 2023, p. 15).

Не менш представницька й авторитетна автура укомплектувала випуск 185 (осінь 2023 р.). Зокрема, з-поміж авторів – заступник начальника Генерального штабу, генерал-лейтенант Шерон Несміт (Sharon Nesmith), директор Army Futures (нове управління в штабі армії, створене для досліджень, експериментів та інновацій), генерал-майор Джеймс Боудер (James Bowder), полковник, помічник начальника відділу концепцій у штабі армії (Assistant Head Concepts), Кріс Котон (Chris Coton), старший науковий співробітник Об'єднаного Королівського Інституту з Дослідження Проблем Оборони та Безпеки (Senior Research Fellow, RUSI), доктор наук Джек Уотлінг (Jack Watling), помічник начальника відділу досліджень та експериментів (Assistant Head of Research and Experimentation), полковник Тім Райт (Tim Wright), помічник начальника відділу стратегії та проектування сил (військ) (Assistant Head Strategy and Force Design), полковник Нік Інґліш (Nick English), головний аналітик земельних питань в Лабораторії оборонної науки і техніки (Chief Land Analyst at Dstl) Пол Елрік (Paul Elrick), співзасновник, редактор журналу «Military Strategy» («Військова стратегія»), колишній піхотинець Вільям Ф. Оуен (William F. Owen), бригадний генерал, радник Міністерства закордонних справ, у справах Співдружності та розвитку Великої Британії Герхард Вілер (Gerhard Wheeler), лейтенант, командир відділу в Центрі аналізу розвідувальних даних Сухопутних військ Джонатан Берден (Jonathan Burden), майор Робб Блумфілд (Robb Bloomfield), Ендрю Сіммс (Andrew Simms), майор Саймон Свінделлс (Simon Swindells).

Випуск 185 – завершальний у 2023 р. і є логічним продовженням двох попередніх – 182, присвяченого терміновій мобілізації та 183 – підготовці до «боротьби сьогодні» та в наступні декілька років. Зокрема, у цьому випуску розглядаються програми «Wavel» і «Майбутній воїн», які розкривають підготовку до боротьби у наступні десятиліття (Nesmith, 2023, p. 4).

Полковник Нік Інґліш (Nick English) та головний аналітик земельних питань в Лабораторії оборонної науки і техніки (Chief Land Analyst at Dstl) Пол Елрік (Paul Elrick) описують значний результат використання невеликих безпілотних літальних апаратів у російсько-українській війні (English, Elrick, 2023, p. 20–23). Вільям Ф. Оуен у своєму тексті, пишучи про хибні уроки сучасної російсько-української війни, зазначає, що військова справа обох сторін реально відстає на два-три покоління, враховуючи актуальні стандарти компетентних, якісно навчених армій. У публікації він подає рекомендації задля успішної фахової підготовки курсантів до війни у нових умовах (Owen, 2023, p. 24). Водночас розглядає питання важливості українського досвіду для армії Великобританії та доцільність / можливість його використання іншими. Порівнюючи арабо-ізраїльські війни із війною в Україні, відзначає різкий контраст саме через застаріле обладнання, слабку підготовку, яка не відповідає стандартам НАТО. Стверджує, що на червень 2023 р. жоден бойовий танк в Україні не мав повністю інтегрованої системи датчиків та системи захисту останнього покоління. Автор намагається спростувати тезу про українські «уроки». Зокрема, відкидає унікальність застосування БПЛА, відсилаючи

ще до років. Першої світової війни, арабо-ізраїльських війн, війни у В'єтнамі, коли також використовувалися ці засоби як для розвідки, так і бойових дій, вказує і на обмежені технічні можливості (зокрема DJI Mavic). Вважає вплив безпілотників перебільшеним порівняно із іншими, навіть старішими технологіями (наприклад, радар). Масове використання дронів (із обмеженими технічними можливостями) пояснює легкими можливостями цивільних осіб їх купувати. Водночас наголошує, що Британська армія навіть до лютого 2022 р. мала чітке розуміння сучасної війни, розроблену концепцію, однак ціла низка її напрямів не фінансувалася (Owen, 2023, р. 26). Пише про недоцільність говорити за танки, коли необхіднішими є ППО, засоби РЕБ. Натомість із війни в Україні не вважає за можливе зробити більше висновків, ніж із війни у Нагірному Карабасі. Випускання певної кількості снарядів (155/152 мм) Росією та Україною він не вважає уроком. Натомість основий висновок, який він робить, спостерігаючи за сучасними конфліктами, – готовність до війни. Саме тому говорить, що британська армія має використовувати розвідку, наведення, визначення цілей. Водночас зазначає, що вона має колосальний досвід війн, професійну підготовку, реальне розуміння особливостей сучасних війн (та й практичну підготовку впродовж останніх п'яти років до війни із значно професійнішою російською армією, ніж вона є сьогодні) (Owen, 2023, р. 27).

Натомість майор Робб Блумфілд (Robb Bloomfield), описуючи боротьбу у кіберпросторі, говорить про волонтерську IT-армію України, яка продемонструвала реальну ефективність. Сама ж російсько-українська війна актуалізувала необхідність формування кіберзахисту й ефективної кіберборотьби (Bloomfield, 2023, р. 40–41). Цю тему продовжує Ендрю Сіммс (Andrew Simms), пишучи про особливості створення IT-армії України (після повномасштабного вторгнення) за ініціативою міністра цифрової трансформації та першого віцепрем'єр-міністра Михайла Федорова. Зокрема відзначає ефективні кібератаки на російські інфраструктуру та сайти, розвідку, систему побудови (підрозділи нападу та оборони), організацію (визначення цілей та завдань) і результативність роботи (впродовж 15 місяців відбулося понад 700 атак) тощо (Simms, 2023, р. 42–44). Наголошуючи, що IT-армія тісно співпрацює та кординує свої дії із армією (що не завжди легко через вибір цілей), також користується зв'язками із урядовими установами, великими технологічними компаніями тощо. Визначається за необхідне формальне включення IT-армії до Збройних сил України, яке б юридично оформило її статус (Simms, 2023, р. 44). Важливим напрямом її роботи є постійне збільшення DDO-S атак щодо Росії, боротьба із інформаційно-психологічними операціями росіян, створення власного високоякісного контенту (Simms, 2023, р. 45).

Майор Саймон Свінделлс (Simon Swindells) опублікував статтю «Ставлення до дій Росії: чи потрібно Великобританії переглянути свої стратегічні припущення». У ній визнає вплив пономасштабного вторгнення Росії в Україну на зовнішню політику Великої Британії. Саме Росія характеризується як найбільш гостра пряма загроза європейській безпеці. За цих умов як самій Великій Британії, так і її союзникам необхідно проводити заходи для зміцнення колективної безпеки. Однак агресія Росії проти України, з одного боку, об'єднала Великобританію та її союзників, а з іншого, відобразила певні недоліки – акцент на Індостихокеанському регіоні. Саме тому за необхідне визначається переоцінка стратегічних завдань та концентрація уваги Великої Британії на забезпеченні євроатлантичної безпеки і розширення діяльності в Індостихокеанському регіоні задля зміцнення співпраці із партнерами (США, ЄС) та зайняття передових позицій у ключових альянсах. Наголошується і на розширенні завдань у Євроатлантичному Регіоні, особливо у районах Балтійського та Чорного морів, задля вивільнення ресурсів США у Європі та посилення їх позицій в Індостихокеанському регіоні у протистоянні із Китаєм (Swindells, 2023, р. 48–49).

Значно розширилася автура у випуску 186 (весна 2024 р.). Свої рефлексії опублікували командувач Об'єднаного корпусу швидкого реагування (Commander ARRC), генерал-лейтенант Нік Бортон (Nick Borton), заступник начальника штабу планування Об'єднаного командування ОЗС НАТО Неаполя (Deputy Chief of Staff Plans, Allied Joint Force Command Naples), генерал-майор Джон Мід (John Mead) і заступник Начальника планів штабу, команду-

вач Об'єднаного командування ОЗС НАТО Брюнсума (Deputy Chief of Staff Plans, Allied Joint Force Command Brunssum), генерал-майор Марк Пуллан (Mark Pullan), заступник начальника відділу трансформації штабу, штаб-квартира Об'єднаних збройних сил в Ізмірі, Туреччина (Staff Transformation, HQ Allied Land Command in Izmir, Turkiye), бригадний генерал Кріс Гент (Chris Gent), заступник командувача Корпусу швидкого розгортання НАТО Італія (NATO Rapid Deployable Corps Italy), генерал-майор Джез Беннетт (Jez Bennett), керівник відділу стратегії (Head Strategy), бригадний генерал Девід Бікерс (David Bickers), начальник штабу Об'єднаного корпусу швидкого реагування (Chief of Staff, ARRC), генерал-майор Майк Кітінг (Mike Keating), полковник, помічник керівника стратегії, Стратегічний центр армії (Assistant Head Strategy, Army Strategic Centre) Х'юго Ллойд (Hugo Lloyd) та (майор, штабний офіцер стратегічної злагодженості сухопутних Сил спеціальних операцій НАТО другого класу SO2 Land SOF Strategic Coherence) Аласдер Дочерті (Alasdair Docherty), керівник відділу дослідження конфліктів (Head of Conflict Research), Центру історичного аналізу та дослідження конфліктів, професор Ендрю Стюарт (Andrew Stewart), генерал-лейтенант (у відставці) Пол Ньютон (Paul Newton), майор Джеймс Коуен (James Cowen), підполковник Хелоїза Гудлі (Héloïse Goodley), резерв Королівського флоту, лейтенант-командувач (Royal Navy Reserve) Білл Янг (Bill Young), генерал-майор (у відставці) Саймон Гатчінгс (Simon Hutchings), армія США, майор Рокко П. Сантуррі III (Rocco P. Santurri III).

Генерал-майор Джон Мід (John Mead) і заступник Начальника планів штабу, командувач Об'єднаного командування ОЗС НАТО Брюнсума (Deputy Chief of Staff Plans, Allied Joint Force Command Brunssum), генерал-майор Марк Пуллан (Mark Pullan), пишуть про відсутність плану та й навіть розкол у розумінні ступеня загрози Альянсу від Росії. Вагоме значення надавалося наближенню національних планів із планами НАТО задля повноцінної можливості відповісти (пріоритетний глибокий точковий удар, спільні вогневі ураження, інтеграція високотехнологічних космічних та кібернетичних можливостей) (Mead, Pullan, 2024, p. 7–8).

Бригадний генерал Девід Бікерс (David Bickers), наголошує на концептуальному та стратегічному оновленні НАТО після лютого 2022 р. Визнає, що засадничі основи стримування та оборони викликані Росією та ще більше посилюються вторгненням у лютому 2022 р., відтак прискорилося запровадження Верховного спільного командування Європи задля стримування та оборони Євро-Атлантичного регіону (Bickers, 2024, p. 13). Досить ретельно вивчався досвід мобілізації 2022 р. у ЗСУ, відтак, навіть було здійснено цілу низку корекцій у функціонування Збройних сил, які стосувалися підготовки, формування запасів, обладнання, логістики, управління (підвищення здатності проведення бойових дій, оптимізація, перепризначення, перегрупування), смертоносності, стійкості, протиповітряної оборони тощо (Bickers, 2024, p. 15).

Генерал-майор Майк Кітінг (Mike Keating) проектує ймовірний формат майбутнього конфлікту із Росією. Відповідно припускає використання Росією такого ж формату, як і в Україні (будучи готовою втратити величезну кількість особового складу та матеріальних ресурсів, використовуючи важелі політичні, економічні, ведучи паралельно інформаційну війну). Натомість НАТО, на його думку, має використовувати власні ключові переваги: якість кадрів (солдат і офіцерів), технологічну перевагу, інтелектуальний ресурс (коаліція з 31 країни) (Keating, 2024, p. 19). Як і передній автор, відзначає, що російська агресія стимулювала перегляд концепції захисту та оборони країн-учасниць НАТО. Наголошуючи на суттєвій трансформації Командування Спеціальних операцій Альянсу – від понад двадцятирічної концентрації на боротьбі з тероризмом до бойової діяльності щодо захисту Євро-Атлантичного простору (Keating, 2024, p. 19).

Із відомостей про війну в Україні та Газі генерал-лейтенант (у відставці) Пол Ньютон (Paul Newton) робить висновки, відзначаючи швидкозмінний характер, відсутність «безпечної тилової зони», через постійні атаки на військові та цивільні об'єкти (за сотні кілометрів від лінії фронту) тощо (Newton, 2024, p. 36). Вважає, що Міністерство оборони Великої Британії вивчило досвід воєнного стану України у промисловості (Newton, 2024, p. 37).

Підполковник Хелоїза Гудлі (Héloïse Goodley), порушує у тексті іншу не менш важливу складову війни в Україні – дотримання прав людини. Наголошуючи, що війна порушила звичайний уклад життя, навчання, роботи, завдала не тільки фізичних, але й психологічних травм. Особливий акцент робить на дітях, які зазнали значних травм від війни (незаконні перевезення дітей із окупованих територій у Росію та Білорусь, русифікація тощо) (Goodley, 2024, p. 45). Акцентує увагу і на інших серйозних порушеннях – торгівлі людьми, сексуальному насильстві. Появі проблеми біженців (понад вісім мільйонів осіб) та внутрішньо переміщених осіб (5,6 мільйона осіб) (Goodley, 2024, s. 45). Ще однією проблемою, на її думку, є захист культурної спадщини. Наголошує на її цілеспрямованому знищенні Росією з метою стирання національної ідентичності та самобутності України (цей почерк росіян традиційний і для інших конфліктів). Знищенням і руйнуванням об'єктів досягається й інший ефект – руїни чи повна відсутність пам'ятки стають постійним нагадуванням про війну. Саме тому авторка підкреслює необхідність врахування у майбутніх боях факторів дотримання безпеки цивільних і збереження культурних пам'яток (Goodley, 2024, p. 46).

Резерв Королівського флоту, лейтенант-командувач (Royal Navy Reserve) Білл Янг (Bill Young), пише про ще живі спогади радянської окупації країн Балтії, агресію щодо Фінляндії, регіональну конкуренцію та постійні нагадування необхідності бути готовими до війни (кібератаки, пошкодження газопроводу, зростання незаконних мігрантів на кордонах, поява розвідувальних суден над ключовими європейськими та північноатлантичними підводними телекомунікаційними кабелями тощо) (Young, 2024, p. 47).

Генерал-майор у відставці Саймон Гатчінгс пише про вимоги війни в Україні та відповідно дні слабкості у логістиці Великої Британії, частина яких, за його визначенням, виходить далеко за межі простої потреби поповнення боєприпасів. Український досвід показує на російські стратегічні та тактичні провали саме через надмірну легковажність логістичної підготовки. Натомість успішність операції Interlink – приклад якісної логістичної співпраці та інноваційності. Хоча й навіть після цього автор загалом критично оцінює логістичні спроможності, вважаючи їх недостатніми при використанні концепції How We Fight 2026 Сухопутної армії та в умовах ведення війни (Hutchings, 2024, p. 52). Важливим визначає підготовку логістики задовго до конфлікту та захист логістичних ланцюжків, ефективність їхнього функціонування під час війни. Стимування можливе при умові потенційних можливостей вести боротьбу, підкріплену ефективною логістикою (Hutchings, 2024, p. 53). Автор вважає центральною роль Корпусу Королівської Логістики у НАТО (окрім українських уроків для ефективності функціонування логістичної системи використовується штучний інтелект) (Hutchings, 2024, p. 54).

Армія США, майор Рокко П. Сантуррі III (Rocco P. Santurri III). Відзначає, що залучення людей військової справи є досить складним завданням, із яким стикаються як у Британії, так і США. Зокрема, в останніх підтримка збереження масштабу мільйонної армії (з причини зниження загального рівня фізичної підготовки, відсутності освіти, психічними проблемами, наявністю прибутковіших робіт тощо). Однак основний його посил, що «російське вторгнення в Україну повернуло в Європу привид загальносвітової війни» (Santurri, 2024, p. 56–57).

Авторами спеціального випуску (№ 187, весна 2024 р.) стали колишній британський військовий, історик, конфліктолог, радник BBC, CNN та ITN, член моніторингової місії ОБСЄ в Україні Джеймс Сладден (James Sladden). Джеймс – колишній дослідник корпорації RAND (американський центр дослідження та розвитку), доктор філософії з історії в Кембриджському університеті. Отримав ступінь магістра в Інституті стратегії та безпеки в Університеті Ексетера (де був стипендіатом). До цього Джеймс служив у британській армії, є асоційованим науковим співробітником Центру історичного аналізу та дослідження конфліктів. Другий співавтор Ліам Коллінз (Liam Collins) з 2016 до 2018 р. працював виконавчим офіцером генерала (у відставці) Джона Абізейда, який був старшим радником США з оборони в Україні. Доктор Коллінз є співредактором Посібника Routledge з Контртероризму та Нерегулярних Бойових Операцій США та співавтором Understanding Urban Warfare. Ліам Коллінз, бакалавр у галузі машинобудування (аерокосмічна техніка) у Військовій академії США у Вест-Пойнті, магістр зі зв'язків із громад-

ськістю та доктор філософії (Принстонський університет, Школа громадських і міжнародних відносин). Третій співавтор Бен Коннабл (Ben Connable), доктор філософії, старший іноземний науковий співробітник Атлантичної ради, ад'юнкт-професор досліджень безпеки в Джорджтаунському університеті та незалежний дослідник і автор. Бен Коннабл – офіцер розвідки Корпусу морської піхоти США у відставці та офіцер зовнішньої служби, а також колишній старший політолог корпорації RAND (американський центр дослідження та розвитку). Отримав ступінь магістра у Військово-морській аспірантурі та докторський – у військових дослідженнях у Королівському коледжі Лондона).

Авторський матеріал структуровано на основні складові частини: вступ, «операційний контекст», «повномасштабне вторгнення», «аеропорт "Антонов"», «Козаровичівська дамба», «добровольці», «перше переправлення», «битва на річці Ірпінь», «битва артилерії», висновки, методика дослідження, використана література.

У спеціальному випуску ці автори розкривають, як українські військові зупинили російську армію від перетину річки Ірпінь, а, отже, перешкодили їй дістатися північно-західних околиць Києва у лютому-березні 2022 р. Вони описують діяльність 2-го мотопіхотного батальйону та допоміжних підрозділів 72-ї механізованої бригади Збройних Сил України під час оборони Києва (Sladden, Collins, & Connable, 2024). Матеріал підготовлений (у рамках гранту від Madison Policy Forum) впродовж 2022–2023 рр. на основі усних інтерв'ю від українських військовослужбовців, цивільних осіб та польових матеріалів (допомогли зрозуміти вплив географії), зібраних після відвідин основних місць бойових дій. Наголошують автори на важливості фіксації та відстеженні подій, оскільки вони можуть бути втрачені. Окрім того, ці події допоможуть військовикам зрозуміти тактику сучасного бою на близькій дистанції. Відзначають автори й те, що багато з опитаних усвідомлювали можливість нової війни, але мало хто міг уявити наступ на Київ. У спецвипуску детально розповідається про бої, які відбулися від 24 лютого і до кінця березня 2022 р. в аеропорту «Антонов», а відтак біля річки Ірпінь (в районі Горенки), Ірпеня, Мощуна та Гути Межигірської (Sladden, Collins, & Connable, 2024, р. 6). Автори дуже правильно наголошують на важливості, поряд із записом спогадів людей, ще й відвідування поля бою (для реконструкції обставин подій), виявлення та фіксації артефактів, які можуть бути втрачені. Західні військові саме через дослідження поля бою отримують розуміння особливостей самого бою. Автори наголошують, що зібравши та проаналізувавши спогади десятків осіб, отримали індивідуальне бачення ходу подій. Для авторів тексту – це приклад людської волі, узгодженості, адаптивності військових і цивільних, які своїми діями переламали усі прогнози (Sladden, Collins, & Connable, 2024, р. 7).

Дослідники розписують основні мету та плани російських загарбників і напрями удару, підготовлені сили. Підкреслюють, що основний акцент робився на швидкому захопленні чи ліквідації законно обраної влади (за допомогою початкової операції спеціальних сил і повітряно-десантної операції), відтак підписання капітуляції та встановлення маріонеткового уряду (початкові сили російських військ спрямовані на захоплення аеропорту оцінювали у 7–10 тисяч осіб) (Sladden, Collins, & Connable, 2024, р. 8–9).

Не менш детально описано основні та додаткові сили захисників Києва (72 механізована бригада Збройних сил України із усіма підрозділами, 4 бригада оперативного призначення Національної гвардії України, окремі підрозділи 80 десантно-штурмової бригади, 95 десантно-штурмової бригади, 24 окремих штурмових батальйонів «Айдар», артилерія з 128 окремої гірсько-штурмової бригади, грузинський легіон, ОСП «Омега», 3 окремих полк спеціального призначення, Національна гвардія України, полк «Азов», національна поліція, сили територіальної оборони тощо) (Sladden, Collins, & Connable, 2024, р. 10). Дуже детально подано описи географічних особливостей Київщини – навколишні міста, чисельність їхнього населення, річки та водні шляхи (Дніпро, кілька дрібніших річок, водні канали, які виведені лишень на найдетальніших картах), мости, шляхи сполучення, відстані між ними, аеропорти (Міжнародний аеропорт «Бориспіль», Міжнародний аеропорт імені Сікорського, аеропорт «Антонов») (Sladden, Collins, & Connable, 2024, р. 10, 12–13).

Відбувається досить скрупульозна реконструкція, боїв за аеропорт (практично похвилинна), підрив дамби та затоплення території (Sladden, Collins, & Connable, 2024, p. 24). Водночас описують, величезні черги у ТЦК СП, особливості мобілізації, зайняття позицій, підготовку до оборони, безпосередні бойові зіткнення (Sladden, Collins, & Connable, 2024, p. 22, 25–26, 29, 41). Автори відзначають значний внесок артилерії, наголошуючи на результативності її застосування (у 2014–2015 рр. на Донбасі від її використання було спричинено 85 % від усіх втрат, у повномасштабній війні – 80–90 %) (Sladden, Collins, & Connable, 2024, p. 46, 48).

У висновках автори констатують, що перші дні російського вторгнення були справді напруженими та вирішальними, оскільки військові ще не підірвали мости і дамби, не облаштували позицій навколо Києва, не встигли підтягнути людський, технічний та бойовий ресурс тощо. І у перші дні росіяни за кращої підготовки, знання місцевості, могли прорватися у столицю. Однак російські війська не сподівалися такого потужного опору, навіть у найслабших ділянках оборони (у першу ж ніч елітні десантно-штурмові відділи скинуті на аеропорт були знищені, як і плацдарм для розгортання наступу на Київ із північно-західного напрямку). Погоджуються із думкою інтерв'юєрів, що саме завдяки затопленню рівнинних територій біля Києва, його вдалося врятувати: «72-а бригада і річка Ірпінь врятували Київ» (Sladden, Collins, & Connable, 2024, p. 49). До речі, дослідники називають це гідрологічною війною, однак не встановили чи рішення затопити територію було прийнято до 24 лютого. Наголошують і на важливості місцевих ентузіастів, які разом із ЗСУ змогли перемогти у битві за річку Ірпінь. Наводять приклади найвиразніших історій людей, які ще 23 лютого були цивільними, а вже 24 лютого вступили у бій із російськими професійними військовими. Значна частина осіб хоч і не вважали, що переможуть, але вважали, що необхідно боротися. Попри те, що мобілізація була хаотичною, вона відіграла важливу роль, бо саме перші добровольці стали значною частиною сил, які захищали Київ. Окрім того, місцеві громадяни допомагали ЗСУ – надавали їжу та інші засоби, копали оборонні рови, повідомляли інформацію про ворога (Sladden, Collins, & Connable, 2024, p. 50).

Інтерв'ю, які брали у військових, безпосередніх учасників подій, цивільних осіб, свідків подій, доповнюють відомості, зібрані на полях бою (червень і серпень 2022 р.). Загалом вдалося взяти інтерв'ю у 40 осіб (8 цивільних і 32 військових). З-поміж них добровольці, військовослужбовці, рядові та офіцери (два полковника, один генерал). Використовували Google Maps, так і додаток MAPS.ME. Текст доповнений фотоілюстративними та картографічними матеріалами. Приблизні карти виготовлялися на основі поєднання інформації з інтерв'ю та спостережень дослідницької групи. Фотографії, подані у виданні, робилися безпосередньо дослідниками на місці подій (Sladden, Collins, & Connable, 2024, p. 51).

Висновки. Отже, здійснений аналіз показує, що у британському журналі «The British Army Review» із 2023 р. чимало уваги приділяється питанням російсько-української війни. У порівнянні із попередніми роками (2014–2021) кількість згадок про Україну та агресію Росії зростає у рази. Навіть більше, перший (весняний) номер 202 р. був присвячений відбиттю наступу на Київ у лютому-березні 2022 р. Автори журналу актуалізують необхідність вдосконалення власних збройних сил саме війною в Україні. Зокрема йдеться про модернізацію (управлінську, технічну), мобілізацію (вдосконалення самого процесу з врахуванням українського досвіду), вдосконалення зв'язку, необхідність прискорення закупівлі засобів протиповітряної оборони, для стрільби дальньої дії, радіоелектронної боротьби, безпілотних літальних апаратів, а також поповнення стратегічних запасів та загалом поліпшення матеріально-технічної бази, тощо. Водночас вони доволі об'єктивно оцінюють хід, наслідки бойових і політичних дій та подальші наміри. Автори дуже чітко визначають Росію основною загрозою миру та безпеці в Європі, а відповідно визнають необхідність підготовки до ймовірного протистояння з нею. Підкреслюючи, що стримування можливе не тільки ядерне, але й за допомогою потужної армії.

Фінансування. Статтю підготовлено згідно з держбюджетними темами «Протидія історичній політиці країни-агресора РФ у процесі деокупації українських територій» (номер

державної реєстрації 0123U101598), «Російсько-українська війна: історичні витоки, виклики для національної безпеки, формування засад політики пам'яті» (номер державної реєстрації 0123U100588) і «Освіта і наука як чинники післявоєнної відбудови: історичний досвід, уроки для України» (номер державної реєстрації 0124U000787).

Джерела та література

- Бойчук, А., Ільницька, Н.** (2023). Матеріали до історії сучасної російсько-української війни на сторінках «Східноєвропейського історичного вісника» (2016–2023). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 13/55*, 26–46. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283084>
- Галів, М., Ільницький, В.** (2023). Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 13/55*, 47–73. <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283164>.
- Дрогомирецький, Б.** (2022). Сучасна гібридно-інформаційна війна: історіографічний вимір. *Актуальні питання гуманітарних наук, 48, т. 1*, 11–17. doi: [10.24919/2308-4863/48-1-2](https://doi.org/10.24919/2308-4863/48-1-2).
- Задорожний, Н. Бойчук, А.** (2023). Проблематика сучасної російсько-української війни на сторінках «Військово-наукового вісника» (2014–2022). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 13/55*, 108–140. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283181>.
- Ільницький, В., Куцька, О.** (2023). Періодизація російсько-української війни (2014–2022) в українському науковому дискурсі. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 13/55*, 162–177. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283087>
- Ільницький, В., Глібіщук, М., Старка, В.** (2022). Як ідеологічні засади білогвардійського руху вплинули на світогляд В. Путіна. *Актуальні питання гуманітарних наук, 53 (1)*, 12–21.
- Ільницький В., Старка В., Галів М.** (2022). Російська пропаганда як елемент підготовки до збройної агресії проти України. *Український історичний журнал, 5*, 43–55. DOI: doi.org/10.15407/uhj2022.05.043
- Медвідь О. В.** (2022). Польська преса про початок українсько-російської війни: за матеріалами газети «Wyborcza.pl» (квітень–серпень 2014). *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 599–603.
- Офіцинський, Ю.** (2018). Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013–2017 років). Ужгород: РІК-У.
- Офіцинський, Ю., Гриник, Л.** (2023). Війна Росії проти України в дисертаційних дослідженнях українських науковців (2019–2023). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія, 13/55*, 234–263. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283186>
- Плохій, С.** (2023). *Російсько-українська війна: повернення історії*. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля.
- Чобіт, І., Бойченко, В.** (2022). Роль телебачення у російсько-українській інформаційній війні. *Воєнно-історичний вісник, 43(1)*, 135–147. Doi: [10.33099/2707-1383-2022-43-1-135-147](https://doi.org/10.33099/2707-1383-2022-43-1-135-147).
- Якубова, Л.** (2023). *До свободи крізь вогонь: Україна проти рашизму*. Київ : «Кліо».
- Bickers, D.** (2024). Piecing together a picture of our future role in NATO. *The British Army Review, 186*, 12–15.
- Bloomfield, R.** (2023). Digital diplomats: the concept of cyber peacekeeping. *The British Army Review, 185*, 38–41.
- Collins, Ch.** (2023). Mobilising the British army. *The British Army Review, 182*, 6–9.
- Davies, M.** (2023). Countering enemy mobility redux. *The British Army Review, 183*, 46–49.
- English, N., & Elrick, P.** (2023). Casting aside the crystal ball: putting wargaming at the heart of force design. *The British Army Review, 185*, 20–23.
- George, W., & Hinton, P.** (2023). Ukraine – a case study in upstream capacity building? *The British Army Review, 182*, 46–51.
- Goodley, H.** (2024). Human security in the war in Ukraine – why it matters. *The British Army Review, 186*, 43–46.

- Harrison, I.** (2023). Industry partners: greasing the wheels of mobilisation. *The British Army Review*, 182, 20–25.
- Hutchings, S.** (2024). A glimpse over the horizon at a new dawn in logistics. *The British Army Review*, 186, 52–55.
- Keating, M.** (2024). A change in architecture? nato remodelling's impact on corps warfighting. *The British Army Review*, 186, 16–20.
- Longstone, S.** (2023). The British Army's role in combatting transnational health challenges. *The British Army Review*, 183, 50–54.
- MacCallum, Ch.** (2023). Russia and the threat of 'Weaponised' migration. *The British Army Review*, 182, 42–45.
- Masnenko, V., Telvak, Vitalii, Yanyshyn, B. & Telvak, Viktoria.** (2021). Identity transformation of the Ukrainian Donbas: from the «wild field» to Russian occupation. *Analele Universității din Craiova. Istorie*, XXVI, 2 (40), 101–114.
- Mead, J., & Pullan, M.** (2024). The UK & NATO: a window of opportunity. *The British Army Review*, 186, 6–9.
- Monaghan, A.** (2023). Mobilizatsiya. *The British Army Review*, 182, 14–19.
- Nesmith, Sh.** (2023). Focus on the 'now, next' and future' is necessary to 'remain world beaters'. *The British Army Review*, 185, 4.
- Newton, P.** (2024). Are you looking at the 'whole' picture? *The British Army Review*, 186, 35–38.
- Owen, W. F.** (2023). The false lessons of modern war: why ignorance is not insight. *The British Army Review*, 185, 24–27.
- Sanders, P.** (2023). Mobilise building momentum but 'More to be done'. *The British Army Review*, 182, 4–5.
- Santurri, III P. R.** (2024). Marketing the military to a modern American audience. *The British Army Review*, 186, 56–60.
- Sharpe, A.** (2023). Breaking bad: history's steer on unlocking stalemate in Ukraine. *The British Army Review*, 184, 3–15.
- Simms, A.** (2023). Digital dispatches: inside the ranks of Ukraine's it army. *The British Army Review*, 185, 42–45.
- Sladden, J.** (2023). How Ukraine was made to fight in 2022. *The British Army Review*, 183, 34–37.
- Sladden, J., Collins, L., & Connable, B.** (2024). The battle of Irpin river. *The British Army Review*, 187, 6–53.
- Strohn, M.** (2023). Building an Army: some lessons from history. *The British Army Review*, 182, 10–13.
- Swindells, S.** (2023). Facing up to russia's actions: does the uk need to reappraise its previous strategic assumptions? *The British Army Review*, 185, 47–49.
- Telvak, V., & Ilnytskyi, V.** (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoevropeiskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*, 27, 249–258. [in English]. doi: 10.24919/2519-058X.27.281552
- Wooddisse, R.** (2023). The army needs to be ready 'to fight tonight'. *The British Army Review*, 183, 4–5.
- Young, B.** (2024). Alliance accompaniment. *The British Army Review*, 186, 47–51.

References

- Boichuk, A., & Ilnytska, N.** (2023). Materialy do istorii suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny na storinkakh «Skhidnoevropeiskoho Istorychnoho Visnyka» (2016–2023) [Materials on the history of the modern Russian-Ukrainian war on the pages of the East European Historical Bulletin (2016–2023)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 13/55, 26–46. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283084> [in Ukrainian].
- Haliv, M., & Ilnytskyi, V.** (2023). Kharakter suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny (2014 – 2023): vitchyzniani istoriografichni dyskurs [The nature of the modern Russian-Ukrainian war (2014 – 2023): the Ukrainian historiographical discourse]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istoriiia – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 13/55, 47–73. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283164> [in Ukrainian].
- Drohomyretskyi, B.** (2022). Suchasna hibrydno-informatsiina viina: istoriografichni vymir [Modern Hybrid-Information War: Historiographical Dimension]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 48(1), 11–17. Doi: 10.24919/2308-4863/48-1-2. [in Ukrainian].

- Zadorozhnyi, N., & Boichuk, A.** (2023). Problematyka suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny na storinkakh «Viiskovo-naukovoho visnyka» (2014–2022) [Issues of the modern Russian-Ukrainian war on the pages of the «Military Scientific Journal» (2014–2022)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 13/55*, 108–140. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283181> [in Ukrainian].
- Ilytskyi, V., & Kutska, O.** (2023). Periodyzatsiia rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2022) v ukrainskomu naukovomu dyskursi [Periodization of the Russian-Ukrainian war (2014–2022) in the Ukrainian scientific discourse]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 13/55*, 162–177. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283087> [in Ukrainian].
- Ilytskyi, V., Hlibischuk, M., & Starka, V.** (2022). Yak ideolohichni zasady bilohvardiiskoho rukhu vplynuly na svitohliad V. Putina [How the ideological foundations of the white guard movement influenced the worldview of V. Putin]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 53 (1)*, 12–21. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-1-2> [in Ukrainian].
- Ilytskyi, V., Starka, V., & Haliv, M.** (2022). Rosiiska propaganda yak element pidhotovky do zbroinoi agresii proty Ukrainy [Russian Propaganda as an Element of Preparation for Armed Aggression Against Ukraine]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal, 5*, 43–55. doi: 10.15407/uhj2022.05.043 [in English].
- Medvid, O. V.** (2022). Polska presa pro pochatok ukrainsko-rosiiskoi viiny: za materialamy hazety «Wyborcza.pl» (kviten-serpen 2014) [The Polish press on the beginning of the Ukrainian-Russian war: according to the materials of the newspaper «Wyborcza.pl» (April-August 2014)]. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 599–603. [in Ukrainian].
- Ofitsynskyy, Y.** (2018). Suchasna rosiisko-ukrainska viina (za materialamy hazety «The New York Times» 2013–2017 rokiv). [The Modern Russian-Ukrainian War (Based on the Materials of the Newspaper The New York Times, 2013–2017)]. Uzhhorod: RikU. [in Ukrainian].
- Ofitsynskyy, Y., & Hrynyk, L.** (2023). Viina Rosii proty Ukrainy v dysertatsiinykh doslidzhenniakh ukrainskykh naukovtsiv (2019–2023) [Russia's war against Ukraine in dissertation studies of Ukrainian scientists (2019–2023)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 13/55*, 234–263. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283186> [in Ukrainian].
- Plokhii, S.** (2023). *Rosiisko-ukrainska viina: povnennia istorii [The Russian-Ukrainian war: the return of history]*. Kharkiv: Klub Simeinoho Dozvillia [in Ukrainian].
- Chobit, I. & Boichenko, V.** (2022). Rol telebachennia u rosiisko-ukrainskii informatsiinii viini [The role of television in the russian-ukrainian information war]. *Militari Historical Bulletin, 43*, 135–147. doi: 10.33099/2707-1383-2022-43-1-135-147 [in Ukrainian].
- Yakubova, L.** (2023). *Do svobody kriz vohon: Ukraina proty rashyzmu [To freedom through fire: Ukraine against racism]*. Kyiv: «Klio» [in Ukrainian].
- Bickers, D.** (2024). Piecing together a picture of our future role in NATO. *The British Army Review, 186*, 12–15. [in English].
- Bloomfield, R.** (2023). Digital diplomats: the concept of cyber peacekeeping. *The British Army Review, 185*, 38–41. [in English].
- Collins, Ch.** (2023). Mobilising the British army. *The British Army Review, 182*, 6–9. [in English].
- Davies, M.** (2023). Countering enemy mobility redux. *The British Army Review, 183*, 46–49. [in English].
- English, N., & Elrick, P.** (2023). Casting aside the crystal ball: putting wargaming at the heart of force design. *The British Army Review, 185*, 20–23. [in English].
- George, W., & Hinton, P.** (2023). Ukraine – a case study in upstream capacity building? *The British Army Review, 182*, 46–51. [in English].
- Goodley, H.** (2024). Human security in the war in Ukraine – why it matters. *The British Army Review, 186*, 43–46. [in English].

- Harrison, I.** (2023). Industry partners: greasing the wheels of mobilisation. *The British Army Review*, 182, 20–25. [in English].
- Hutchings, S.** (2024). A glimpse over the horizon at a new dawn in logistics. *The British Army Review*, 186, 52–55. [in English].
- Keating, M.** (2024). A change in arcc-hitecture? nato remodelling’s impact on corps warfighting. *The British Army Review*, 186, 16–20. [in English].
- Longstone, S.** (2023). The British Army’s role in combatting transnational health challenges. *The British Army Review*, 183, 50–54. [in English].
- MacCallum, Ch.** (2023). Russia and the threat of ‘Weaponised’ migration. *The British Army Review*, 182, 42–45. [in English].
- Masnenko, V., Telvak, Vitalii, Yanyshyn, V., & Telvak, Viktoria.** (2021). Identity transformation of the Ukrainian Donbas: from the «wild field» to Russian occupation. *Analele Universității din Craiova. Istorie, XXVI, 2 (40)*, 101–114. [in English]
- Mead, J., & Pullan, M.** (2024). The UK & NATO: a window of opportunity. *The British Army Review*, 186, 6–9. [in English].
- Monaghan, A.** (2023). Mobilizatsiya. *The British Army Review*, 182, 14–19. [in English].
- Nesmith, Sh.** (2023). Focus on the ‘now, next’ and future’ is necessary to ‘remain world beaters’. *The British Army Review*, 185, 4. [in English].
- Newton, P.** (2024). Are you looking at the ‘whole’ picture? *The British Army Review*, 186, 35–38. [in English].
- Owen, W. F.** (2023). The false lessons of modern war: why ignorance is not insight. *The British Army Review*, 185, 24–27. [in English].
- Sanders, P.** (2023). Mobilise building momentum but ‘More to be done’. *The British Army Review*, 182, 4–5. [in English].
- Santurri, III P. R.** (2024). Marketing the military to a modern American audience. *The British Army Review*, 186, 56–60. [in English].
- Sharpe, A.** (2023). Breaking bad: history’s steer on unlocking stalemate in Ukraine. *The British Army Review*, 184, 3–15. [in English].
- Simms, A.** (2023). Digital dispatches: inside the ranks of Ukraine’s it army. *The British Army Review*, 185, 42–45. [in English].
- Sladden, J.** (2023). How Ukraine was made to fight in 2022. *The British Army Review*, 183, 34–37. [in English].
- Sladden, J., Collins, L., & Connable, B.** (2024). The battle of Irpin river. *The British Army Review*, 187, 6–53. [in English].
- Strohn, M.** (2023). Building an Army: some lessons from history. *The British Army Review*, 182, 10–13. [in English].
- Swindells, S.** (2023). Facing up to russia’s actions: does the uk need to reappraise its previous strategic assumptions? *The British Army Review*, 185, 47–49. [in English].
- Telvak, V., & Ilnytskyi, V.** (2023). A Year of Existential War in Analytical Reflections of the Warsaw Centre for Eastern Studies. *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*, 27, 249–258. doi: 10.24919/2519-058X.27.281552 [in English].
- Wooddise, R.** (2023). The army needs to be ready ‘to fight tonight’. *The British Army Review*, 183, 4–5. [in English].
- Young, B.** (2024). Alliance accompaniment. *The British Army Review*, 186, 47–51. [in English].